

LONDON, 11. JULIJA 1970.

LETO XXIII. ŠTEV. 374.

VOLITVE

KOT SLOVENCEV se nas izid volitev v Britaniji ne tiče, ker ni slovenska zadeva, pa vendar se ne moremo zadržati, da ne bi nekaj pripomnili. Od blizu smo opazovali demokracijo na delu in se demokratičnega postopka tudi udeležili, kar je med nami britanskih državljanov. Glasovali smo za to ali ono stranko, kot se je komu zdelo bolje; ne iz svetovnonazorskih prepričanj, ne iz filozofskih nagibov, ne zaradi ideologije, ne iz verskih načel, ampak zaradi mnenja, da bi tako ali drugače v povsem posvetnih in vsakodnevnih zadevah bilo bolje. Katoličani na primer, ki so v Britaniji v manjšini, ne volijo svojih katoliških kandidatov; kadar jih kot versko manjšino prizadene kakšno politično vprašanje, se pogajajo s poslanskimi kandidati vseh strank, in to na lokalni ravni. Običajno vsem postavijo vprašanja v kočljivih zadevah in prosijo nanja odgovor. Potem prepustijo svojim vernikom, da sami po svoji vesti in razsodnosti odločijo, koga bodo volili. To se je pokazalo to pot v vprašanju aborcij, vzgoje, eutanazije, in nič nismo bili presenečeni, če je kak katoličan izjavil, da ne bo volil kandidata laburista, čeprav je bil katoličan, češ da je laburistična stranka, ko je bila na vladi, pustila vprašanje aborcij na primer, predaleč. V strankarsko močnih volilnih okrajih, stališče katoličanov na primer ni tako pomembno. Toda v okrajih, kjer je izid negotov in majhna skupina lahko potegne tehtnico na to ali ono stran, se večkrat zgodi, da poslanski kandidati obljubijo, da se bodo zavzemali za manjšinsko zahtevo. Tako si pač skušajo pridobiti tistih nekaj več glasov, ki jim prinesejo zmago. Važno pri tem je, da se manjšina, (v tem primeru katoličani - pa bi lahko bila tudi povezana etnična skupina) ne odloči načelno v naprej za to ali ono stranko, ampak odda glas le kot protiuslugo tistemu kandidatu, ki ji obljubi podporo. Lahko se kajpak zgodi, da izvoljeni poslanec pozabi na svoje obljube. Najkasneje čez pet let bodo spet volitve in takrat je njemu ali pa njegovi stranki moč povrniti. Tako se dela po angleško.

Slovencev v Angliji je seveda premalo, da bi imeli svoje posebne probleme in zahteve. Zato se nas britanske volitve kot take niso tikale. Pa vendar bomo še nekaj pripomnili, kajti bile so prelep primer, kako se v demokraciji menja vlada. V enem dnevu se močno presenečeni in dokaj potrti ministrski predsednik prelevi v (sicer plačanega) vodjo opozicije, na zunaj dokaj samozavestni, a na znotraj vendar skpetični vodja opozicije pa v ministrskega predsednika. Nobene revolucije in nikakršnih bojev na barikadah ni treba. Nikakršnega podtalnega rovarjenja in zakulisnih spletek in tajnih sestankov izvršnih birojev ni treba. Odloči ljudstvo in ne partijske klike, ne generali, ne vojska, ne politični aktivisti, ne avantgarda delavskega razreda, ampak spet in samo ljudstvo: navadni ljudje, ti in jaz, vsak z enim glasom. Tisti zgoraj nimajo pri tem nič več veljave kot tisti spodaj. Brez pretresa, brez streljanja, brez anarhije, brez pobojev, brez krvi, brez nasilja in brez aretacij nasprotnikov tisti zgoraj zlete z oblasti. Demokracija ima hude nake in je presneto slab sistem vladavine, toda doslej ljudje še niso iznašli boljšega, kot je rekel Churchill.

Tako se dela med civiliziranimi ljudmi. Med divjaki se pa koljejo za oblast. Med divjaki se tisti zgoraj oklepajo oblasti z vso silo in pri tem kriče, da so edino oni sposobni vladanja, da edino oni vedo, kaj je najboljše za ljudstvo, in da edino oni lahko popeljejo deželo v boljše bodočnost. Morda bo kdo oporekal in bo rekel, da ni le med divjaki tako. Tudi komunisti trdijo, da edino oni vedo, kaj je najboljše za ljudstvo in da edino oni lahko pripeljejo deželo v boljše bodočnost, vsem pomanjkljivostim v zadnjih 25 letih navkljub. K temu bi pripomnili, da je preizkušnja med divjaki in civiliziranimi ljudmi v politiki zelo enostavna. Tudi komunisti jo lahko prestandejo. Nič drugega ni treba, kot da si pomanejo oči, se zavedo stvarnosti, priznajo, da njihove ideje niso edino zveličavne, priznajo tudi drugim svoj prav in se zanesejo na ljudsko voljo, ki naj se izrazi v svobodnih volitvah. Potem bomo priznali, da so dostojni ljudje.

UREDNIŠTVO

OBVESTILO ROJAKOM

DOMA IN PO SVETU

Za svojo rojstno domovino posebej prizadevni Slovenci v svetu so se povezali s skupno izjavo o perečih potrebah za zavarovanje suverene bodočnosti slovenskega naroda v tem kritičnem prehodnem razdobju. Naj njih pobudo na kratko predstavim:

Pričujoča izjava je vseslovenska po vsebini in nadstrankarska po osebnostnem značaju pobudnikov in začetnih podpisnikov, ki nimajo nobenih skupinskih pretenzij ali ambicij v sklopu notranje-političnega razvoja v Sloveniji.

Dobrohotnim čitateljem izjave tega ne bi bilo treba posebej poudarjati. Toda izkušnje zadnjih let so zopet in zopet pokazale, da je poleg nasilnih prepovedi in obnavljanja medvojnih obrekovanj prav te vrste natolcevanje poglavitno propagandno sredstvo proti oblikovanju potrebne slovenske narodno-politične enotnosti. To je prišlo dramatično do izraza po enodušnem slovenskem cestnem protestu lanskega leta.

So pa še druge ovire. Nekateri začetni podpisniki niso prikrivali, da so se za to skupno pobudo odločili po svoji globoki slovenski zavesti navkljub morebitnim večjim ali manjšim neprilikam. Nekaj podpisnikov je navedlo neizpodbitne razloge, zakaj njihov podpis izjave - s katerim so se brez vsebinskih pridržkov pridružili tej slovenski pobudi - naj ne bo objavljen. Poleg tega sem iz zanesljivega domačega vira zvedel, da bi objava imen več začetnih sopodpisnikov izjave le-tem - in drugim - mogla resno škodovati. Tudi med Slovenci v svetu je peščica takih, ki jih vodi slepa uničevalnost. Ker takih nevarnosti ni mogoče preprečiti, je bilo odločeno, da bo pod objavljenim besedilom izjave samo pet podpisov v imenu vseh njenih številnih pobudnikov, tvorcev in začetnih podpisnikov. Vsi Slovenci doma in po svetu, ki z vsebino in pomenom izjave soglašajo, pa so vabljeni, da to sporoče z osebnimi pismi. To naj bo plebiscit za Slovenijo.

Osnovna značilnost izjave je njen poudarek na odločilnosti lastnih slovenskih spoznanj in njih pravočasnega uveljavljanja v Sloveniji sami. Za to izkustvo je Slovenija drago plačala v zvezi z drugo svetovno vojno. Tisti Slovenci, ki so se takrat slepo zanašali na bratsko pomoč Sovjetske zveze, niso bili nič manj prevarani kot je bila razočarana večina slovenskega ljudstva, ki je naivno pričakovala zedinjeno in svobodno Slovenijo kot darilo demokratičnega Zahoda.

In tako mora danes biti vsakemu Slovencu jasno, da se mora Slovenija ohraniti, utrditi in svobodno razvijati predvsem z lastno skupno voljo in z lastnimi preventiv-

nimi ukrepi. To še posebej velja za sedanje kritično prehodno razdobje.

Seveda pa je treba zunanji svet pravilno obveščati. Pri tem bomo podpisniki pričujoče slovenske izjave pomagali tudi s tem, da bomo izjavo istočasno objavili v angleščini in drugih svetovnih jezikih.

CIRIL A. ŽEBOT

4332 - 46 STREET, N.W.
WASHINGTON, D.C. 20016

25. junija 1970.

ZA ZAVAROVANJE SLOVENSKE SUVERENOSTI

Zle posledice sovjetske zasedbe Češkoslovaške in nadaljnje Brežnjeve doktrine o omejeni suverenosti "socialističnih" držav - v času, ko je treba računati z možnostjo bližnjega zaključka Titovega osebnega režima v Jugoslaviji - povzročajo upravičeno zaskrbljenost slovenskih ljudi. Spričo teh negotovosti Slovenci čutijo potrebo po pospešeni izpopolnitvi in utrditvi svoje republike, v kateri hočejo videti obnovitev prvotne slovenske državnosti - ki je politični zgodovini fevdalne Evrope dodala svojstveno demokratično prvino - in uresničenje novodobnega programa Zedinjene Slovenije, za katero so se morali boriti več kot sto let.

Podpisani Slovenci iz dežel "zahodnega" sveta, ki smo prosti omejitev in groženj, ki bremenijo državljane "socialističnih" dežel srednje in vzhodne Evrope, smatramo za svojo dolžnost, da v tem kritičnem času prehoda obvestimo svoje rojake v Sloveniji o naših skupnih pogledih na osnovno vprašanje, kako bi Slovenija zavarovala svojo narodno-politično bodočnost. V mislih imamo deset poglavitnih sedanjih potreb:

1. Predstavniki slovenskih oblasti, kulture in gospodarstva morajo poudariti in razglasiti izvirno suverenost slovenskega naroda v državnem okviru slovenske republike.

2. Slovenska državna skupščina in vlada morata uveljaviti pristojnost slovenske republike, da v zavarovanje svoje suverenosti za enakopravnost slovenskega naroda in za dobrobit slovenskih ljudi razpolaga z vsemi oboroženimi silami in obrambnimi napravami JLA na slovenskem državnem ozemlju.

3. Da bo v skladu z njeno izvirno suverenostjo Sloveniji omogočeno enakopravno soodločanje v zveznem merilu, mora paritetni zvezni Zbor narodov dobiti značaj edine zvezne zbornice.

4. Tak predstaviški Zbor narodov bi moral uvodoma sprejeti soglasen sklep in zavezo, da bodo suvereni zvezni narodi medsebojne probleme reševali z enakopravnim dogovarjanjem in da se bodo skupno zoperstavljali vsakemu poskusu nasilnega vposeganja v svoboden razvoj njihovih odnosov tako od zunaj kot od znotraj. Ako bi ta slovenska pobuda bila odklonjena ali bi postala neučinkovita potem, ko bi že bila sprejeta, bi morali slovenska državna skupščina in vlada uveljaviti potrebne lastne ukrepe za učinkovito

zavarovanje suverenosti in celovitosti slovenske republike, vključivši pravico do odcepitve, ki so si jo narodne republike pridržale ob nastanku povojne zveze.

5. Da bodo pristojnosti preurejene zveze usklajene z njenim dopolnilnim značajem kot skupnega sredstva suverenih narodnih republik za okvirno urejanje sporazumno dogovorjenih skupnih zadev, bo treba odpraviti vse podedovane centralistične funkcije sedanje federacije.

6. Za neovirano delovanje tako usklajenih zveznih odnosov bo treba sedež preurejene zveze prenesti iz jugotežne prestolnice srbske republike v nevtralnije mesto, bliže težišču večnarodne zveze, ki ne bo izpostavljeno neposrednim vplivom in pritiskom - ali celo ponovitvi nasilnih udarov - centralističnih sil in navad, ki so se v petdesetih letih osredotočene oblasti zakoreninile v unitarističnem Beogradu.

7. Prihranki dosedanjih presežnih dajatev centralistični federaciji - ker so povojne slovenske dajatve beograjski vladi bile nad kakršnikoli enakopravno in pravično zasnovanim zveznim razmerjem in ker se bodo tudi skupne dajatve decentralizirani zvezi močno zmanjšale - in dopolnjene suverene pristojnosti slovenske republike bi morale biti v prvi vrsti usmerjene v tako razvijanje Slovenije - od gmotne infrastrukture do najvišje kulture - ki bo nudilo privlačne možnosti domače zaposlitve in stvarjalnosti slovenskim ljudem vseh predelov, slojev in strok, da jim ne bo več treba množično odhajati za boljšim delom in kruhom v tujino.

8. Slovenija mora odločno in hitro - dokler je še čas - odpraviti sramotno zapostavljanje svojih dednih kmetij s tem, da bo dvignila njihov hektarski obseg do stopnje zmogljivosti mehaniziranega družinskega obdelovanja z dopolnjevalno pomočjo lastnega združništva samostojnih kmetov.

9. Slovenska republika mora utrditi svoje odnose s sosednimi deželami Koroške, Štajerske in Furlanije-Juljske Krajine za plodnejše sodelovanje v skupnem prometnem, turističnem in širše-gospodarskem prostoru, pa tudi v tako oporo slovenskim narodnim manjšinam, da bodo poleg drugih državljanjskih pravic dosegle tudi jezikovno in kulturno enakopravnost in tako postale tvorna vez med tremi ljudstvi, ki se stikajo v alpsko-jadranskem zaledju tržaškega zaliva.

10. Razširjene pristojnosti slovenske republike in potrebne varščine njene suverenosti bo morala podpirati okrepjena narodna zavest in družbena solidarnost vseh plasti slovenskega ljudstva. Zato bo treba 96 odstotkom državljanov slovenske republike, ki niso člani Zveze komunistov, za - jamčiti od slednje neodvisno in enakopravno udeležbo pri političnem odločanju o razvoju Slovenije v smislu demokratičnega pluralizma. Slovenske šole bodo morale poleg temeljitejše strokovnosti zavzeto gojiti omikano nacionalno

osveščenost slovenske mladine s posebnim poudarkom na humanističnih koreninah in izraznem bogastvu slovenske kulture, ki je slovenski narod izoblikovala in je nenadomestljiva osnova njegove bodočnosti. Slovenski Cerkev pa bo treba zajamčiti enakopravno svobodo za sodobno nadaljevanje njenega dvanaajststoletnega verskega, pravno-vzgojnega, dobredelnega in plemenito združevalnega poslanstva, ki presega spreminjajoče se politične in interesne razlike in delitve, s katerimi se Cerkev po svojem bistvu ne more istovetiti.

Ko ta spoznanja o nujnih narodno-političnih potrebah Slovenije sporočamo svojim rojakom doma in po svetu, se podpisniki tega obvestila zavezujejo, da bomo zahteve po enakopravni in zavarovani suverenosti svoje rojstne domovine odločno in vztrajno podpirali, dokler ne bodo izpolnjene. V ta namen bomo ostali v potrebnem medsebojnem sodelovanju.

31. maja 1970.

V imenu vseh pobudnikov in začetnih podpisnikov gornjega obvestila iz Evrope, Severne Amerike, Avstralije in Južne Amerike:

Profesor dr. Jože Velikonja, University of Washington, Seattle, Washington.

Profesor dr. Ciril A. Žebot, Georgetown University, Washington, D.C.

Dušan Pleničar, urednik, KLIC TRIGLAVA, 76 Graeme Road, Enfield, Middx., England

Mate Resman, član uredniškega odbora, SLOVENSKA DRŽAVA,

1089 East 68 Street, Cleveland, Ohio, 44103

Demetrij Weble, član uredniškega odbora, SMER V SLOVENSKO DRŽAVO,

Casilla de Correo 4 Suc. 17 B, Buenos Aires, Argentina.

GLASOVI O DOMOVINI

"Jugoslovansko gospodarstvo je nekaj čudovitega. Ima mo vrsto podjetij, kjer so nastavljeni nekdanji aktivisti s pol no redno plačo, poleg katere še uživajo - pri recimo petde setih letih starosti! - pokojnino za svoje zasluge med vojno ali po njej na bolj političnih položajih. Poznam človeka, ki ima dvesto jurjev pokojnine in tristo jurjev plače. In vem, da obstojajo gotova podjetja, kjer imate do polovico vodilnih ljudi s takim plačilnim aranžmanom. Kdo bo rekel, da se to samih podjetij ne tiče, če pokojnine prihajajo od drugod. Že res, toda mi smo socialistična država in vse gospodarstvo - kljub samoupravljanju - je nekako povezano med seboj. Denar, ki gre za pokojnine, prihaja od davkov, in te davke plačujemo tako posamezniki kot podjetja. Torej začarani krog, v katerem nekateri čudovito lepo živijo na račun množice preprostih ljudi in delavcev.

Toda problem s tem ni končan. Kajti ti stari aktivisti z dvojnimi dohodki navadno niso strokovno usposobljeni, politično pa režimu zvesti. In so gotovo strokovno breme podjetjem, ki bi lahko za isti denar dobila boljše moči, in ki bi lahko za manj denarja pokazala večjo produktivnost. Tudi tu se začne problem nelikvidnosti podjetij, ki jih je vedno več. Toda kljub temu, so primeri, ko taka nelikvidna podjetja še vedno poslujejo, še vedno zaposlujejo neren tabilno delovno silo, jo plačujejo drago in kot krona vsemu še izplačujejo 10, 15 ali 20% "dobička", ki da so ga 'na-

pravila'. Čisto nemogoče je potem razložiti, kako tako urejeno in prakticirano gospodarstvo sploh more poslovati. Morda je odgovor nakazan v naslednji razlagi nekega srbskega poslanca: "V tem oziru smo vsi podobni družini, katere člani so dolžni drug drugemu, vsi skupaj pa sosedu; in dokler smo s sosedom v dobrih odnosih, se nam ni bati hudega".

(Iz pisma iz domovine)

Predsedstvo in izvršni odbor republiške konference Socialistične zveze Slovenije sta se koncem junija obširno bavila z vprašanjem odnosov do Cerkev in obratno. Že dolgo je očitno, da komunistom ne prija izven cerkveno delovanje Cerkev - npr. v karitativnih, športnih, kulturnih smereh. Če tudi to nima nobene zveze s politikom, si komunisti na vse kriplje prizadevajo, napraviti tako delovanje za politično ali vsaj proti obstoječemu sistemu in na debelo govore o novih pojavih klerikalizma. Vse delovanje, ki ni zelo strogo vzeto verske narave (kot npr. obredi v cerkvah), se mora po njihovem mnenju razvijati samo v okviru režimskih organizacijah. Tu nič ne zaleže pojasnilo, da so te organizacije odpovedale in da ljudje z njihovim delovanjem niso zadovoljni, sicer da gotovo ljudje ne bi podpirali delovanja Cerkev. Zveza trdi v svojem obvestilu, da "nevarnost klerikalizma obstaja vse dotlej, dokler se v kakršnikoli obliki javljajo težnje po posebnem organiziranju vernikov za zadeve splošno družbenega pomena izven religioznega področja v propagiranju katoliških nazorov izven področja vere, v postavljanju katoliške socialnopolitične, kulturne in ekonomske doktrine kot edine možnosti pravične družbene ureditve..."

(ds)

PREPOROD OD ZNOTRAJ

PRED NEKAJ DNEVI so v Zagrebu prikazali premiero najnovejšega filma francoskega režiserja Costa Gavrasa "PRI-ZNANJE", ki je bil posnet po knjigi nekdanjega pomočnika ministra za zunanje zadeve češko-slovaške republike Arturja Londona, kateremu je 1. maja 1968 predsednik Ludvik Svoboda pripel na prsa odlikovanje prve stopnje Reda češkoslovaške republike, avgusta istega leta pa je že moral bežati na imperialistično-kapitalistični zapad, ko so Češkoslovaško zasedle čete varšavskega pakta. Na tem zapadu, v Parizu, je Londona srečal dopisnik ljubljanskega DELA Bogdan Pogačnik v zvezi s slovensko izdajo njegove knjige, ki je enako te dni izšla v Ljubljani v režiji časopisnega podjetja DELO.

"Film naj bo predvsem kot opozorilo vsem, ki gradijo socializem, v kakšne nevarnosti lahko zapadejo, če ne bodo ohranili načel demokracije," je rekel London Pogačniku. "Filmska izvedba je zdaj ta problem prinesla pred široke množice in to se mi zdi še posebej važno." Po Stalinovem napadu na jugoslovansko komunistično partijo so se začeli znameniti procesi proti Rajku na Madžarskem, Kostovu v Bolgariji, Slanskem na Češkoslovaškem, itd. Gomulka je obsedel v ječi, Tito je postal imperialistični lakaj, fašistični prašič in pes.

Toda, pravi London, "komunizem se lahko regenerira samo od komunistov samih, ne pa zunaj komunističnega kroga". V ekipi, ki je snemala film, "smo se od vsega začrtka sporazumeli, da novi film ne sme nihče izkoristiti zoper komunizem in socializem." Toda "mislim, da bi bilo dobro, če bi se ta mladina (mlada generacija francoskih komunistov in veličarska mladina na sploh) bolj seznanila ne samo z nasiljem kapitalizma, ampak tudi z nevarnostmi staliniзма. Zdaj pa od Lenina, Roze Luxemburg itd. mirno linijo nadaljujejo do Stalina in v nekem smislu na videz tudi upravičeno trdijo: Kljub stalinizmu je pa Stalingrad le bil. To je vse res, toda če ne bodo vedeli, kaj je stalinizem, bodo (ti mladi ljudje) zelo lahko zapadli v isto past, kot smo nekoč padli mi..."

Ko je Mitja Ribičič polagal venec na Leninovem mavzoleju v Moskvi ob svojem nedavnem obisku, je stal ob strani z deskami obit prostor. Po Ribičičevem odhodu so te deske odstranili in pojavil se je - kip Stalina... In kdo ne ve bolje od Sovjetov samih, v kako past lahko znova padejo? Ni čuda, da je celo Ribičič na svoji tiskovni konferenci pred odhodom iz Moskve jasno izustil, kar so sovjetski časopisi in agencije skušale - in tudi so - ignorirale: da so za časa razgovorov med Ribičičem in Kosiginom (Brežneva zraven niti bilo ni!) potrdili načela sporazuma med Titom in Hruščevim in s tem zanikali Brežnjevo doktrino o omejeni suverenosti socialističnih dežel.

Toda to samo na rob bitke, ki se danes bije v Jugoslaviji - in morda še posebej v Jugoslaviji - da ne bi znova padli v isto past, v katero so padli Kardelji, Kidriči, Ribičiči in sploh v prvi vrsti slovenski staliniisti od vseh jugoslovanskih komunistov od Tita navzdol. Zato je vprašanje kritike in samokritike danes v Sloveniji toliko bolj aktualno in boleče kot v drugih jugoslovanskih republikah.

Pa pojdimo skozi nekaj znakov tega previranja v zadnjih treh mesecih, aprila, maja in junija letos.

DEFINICIJA MARKSIZMA

Najpreje je Rudi Rizman objavil svoj "zapis ob posvetovanju" komisije predsedstva ZKJ za kulturo 9. in 10. aprila in ga naslovil z "Nemoč kulturne kritike" v ljubljanskem DELU 18. aprila. Rizman je v tem zapisu jasno povedal, da bi ZK po eni strani rada imela svoje prste v vsaki kulturni zadevi, po drugi strani pa ne bi rada delala vtisa, da prav za prav opravlja vlogo cenzorja. ZK bi rada, da bi kulturna kritika "že pred administrativno in politično intervencijo" zavzela svoje stališče in s tem nadomestila cenzorsko vlogo. Grožnja je bila tu več kot očitna. Toda kulturniki se niso dali kar tako. Marsikateri med njimi, ktere pa Rizman ni omenil, so poudarili, da lahko kritična kulturna ustvarjalnost zaživi le v enakopravnem dialogu, ko ji je omogočena normalna in neposredna pot komuniciranja. Vztrajanje na marksizmu je Rizman označil kot "metodo in njen duh, ki brez zadovoljive strokovne verifikacije neprestano manipulira s pojmom marksističnega, ne da bi pri tem v vsakem posameznem primeru bilo razdelano tisto, kar se skriva za inflatorno in nereflektirano uporabo tega pojma". Povzpel se je do ugotovitve, da "kot je znano, nas že neka Marxova izjava, ki govori o tem, da se Marx ni štel za marksista, opozarja na delovno previdnost pri uporabi pojma marksizem" in da kasnejša razprava na tem posvetovanju ni pojasnila ali definirala marksizem. Skoraj vse razprave so se zato spopadale z relacijo kulturna kritika - politika. Pri tem je bilo mogoče kaj hitro zapaziti, da je v drugih republikah to vprašanje mnogo bolj eksplozivno kot na primer v Sloveniji. Besede "idejna dezorientacija" in "idejna homogenost" so hitro izzvale ugovore, ki so v argumentaciji navajali primere administrativnega (beri: oznaškega) dušenja ustvarjalnih iniciativ v imenu prav istih izrazov. Teza o pluralizmu je dobila močno podporo, čeprav je bilo kdaj pa kdaj povedano, da je pluralizem kategorija buržoaznega sveta sedaj pač nekaj, kar bi moralo biti v socialistični družbi urešničeno in celo preseženo. Dokler temu ni tako, je pluralizem kot politična naloga Zveze komunistov v nekem smislu "avantgardna parola", saj je naravnana zoper dano prakso omejevanje svobode. In končno, kot je nek kritik na posvetovanju zadel žebelj na glavo: Ni prva umetnikova stvar, pa niti druga ali tretja, da nenehno verificira ujemanje oziroma skladnost umetniškega trenutka s politično danostjo - t. j. z odnosom ZK, kot da mora ZK opredeliti vsako posamezno vprašanje na področju kulturnega ustvarjalstva. D. Rupel je po Rizmanovem zapisu tudi "razkrinkal

kritiko, ki opravlja svoje delo z mislijo, da je najpametnejša, da ima resnico v žepu". Dejansko bi bilo težko najti človeka Kardeljevega kova, ki ne bi verjel, da je najpametnejši in da ima resnico v žepu - zato tudi obstoj komisije predsedstva ZKJ za kulturo, da o Izvršnem biroju in Predsedstvu ZKJ sploh ne govorimo.

ČREDA V INTERESU Z. K.

Potem se je 16. maja z "žgočo stranjo sedanjosti" oglasila v DELU Draga Ahačič pod naslovom "Kulturna vzgoja mladine", ki se je spoprijela s "plehkostjo in praznoto malomeščanske in meščanske potrošniške mentalitete" (v Sloveniji in Jugoslaviji kajpak, na zapadu se to "samo po sebi" razume...).

"Popolni prodor" sodobne potrošniške in pridobitniške miselnosti, ki priča, da se meščanstvo - ne kot razred ampak kot mentaliteta - nenehno poraja pri nas kot tudi drugod, v največji meri ogroža mladega človeka, ki je najbolj občutljiv za vplive okolja, trdi Ahačičeva in pribija: Spričo dejstva, da odločujoča družba nenehno terja od prosvetnih delavcev večjo idejnost pouka in politično vzgojo, hkrati pa podpira ceneno, zakotno malomeščansko čenčanje in popevkarsko propagando mladini namenjenih množičnih občil, se nam nujno vsiljuje vprašanje, kakšen je pravzaprav dejanski odnos naše družbe do kulturne in estetske vzgoje mladega človeka. Ali družba oziroma tisti posamezniki, ki se imajo za družbo, sploh hoče oblikovati samostojno mislečega in odgovornega državljanja, ali pa ji je vselej potrebno bolj ali manj nevedno ljudstvo, zaostalo in nesposobno, ali če hočemo stvari imenovati s pravim imenom, bolj ali manj čreda, zato da ji lahko vladajo - kot je predvideval Bakunin.

Delo z mladino je družbeno odgovorno, trdijo naši ideologi, nadaljuje Ahačičeva. Tega dejstva se v celoti zavedamo in prav zato dosledno vztrajamo pri svojih načelih, strokovnih dognanjih in zamislih, čeprav natanko vemo, da se v dani situaciji lahko uveljavljata predvsem šušmarska prilagodljivost in preračunljivost. Sprašujemo pa se, kdaj bodo začeli odgovarjati tisti, ki iz privatističnih in monopolističnih interesov resno strokovno delo začirajo in zatirajo, oziroma kdaj bo konec tega njihovega "samoupravljanja". Kdaj bo konec vseh podobnih "samoupravljanj" ne le na gledališkem ampak tudi na drugih področjih, tistih "samoupravljanj", ki onemogočajo resnično samoupravljanje? Odgovor Ahačičevi mora biti očiten vsakomur: vse dotlej dokler bo idejni in politični pluralizem samo "avantgardna parola" komunistov, ki so v svojem ponašanju še vedno stalinisti. Toda Ahačičeva tega odgovora sploh ne potrebuje. Njen odgovor je bolj precizen:

Resda imamo družbenopolitične oziroma kulturno-prosvetne organizacije, ki bi s pomočjo svojih, po vsej Sloveniji razpredenih mrež lahko marsikaj storile za kulturno in splošno vzgojo mladine, če jim tega ne bi vnaprej preprečevala ozka politična izhodišča in zgrešeno osnovno pojmovanje vzgoje. Delo teh organizacij je usmerjeno zgolj v politično vzgojo, ki pa je njen rezultat nezadosten, kot kažejo izkušnje; to pa pred-

vsem zategadelj, ker nobena politična vzgoja ne odgovarja na tista intimna eksistenčna vprašanja, ki najbolj mučijo mladega človeka. Razen tega pa je morala družbene učinkovitosti, ki je neločljivi del vsake politike, večkrat v nasprotju z moralo posameznika, ker se njene vrednote spreminjajo v skladu z dnevnimi političnimi potrebami. Razmišljajoči in tenkočutni mladi človek, ki ga življenje še ni navadilo na kompromise, pa ni pripravljen za prevračanje moralnih kozolcev; tudi ne presoja določene politike in družbe po njenih izjavah, ampak po dejanjih. Odtod neuspeh politične vzgoje pri najbolj razviti mladini, razentistih, ki so se zavestno odločili za karierizem. - Sedaj vemo, kdo sedi v ZK in komu na grbi sedi ZK! Ali se v takih razmerah lahko, kot pravi Artur London, potem komunizem regenerira samo od komunistov samih, ne pa zunaj komunističnega kroga? A lista zadev, ki potrebujejo "regeneracije", je po Ahačičevi zelo dolga:

Medtem ko se v časopisju vseskozi povečujejo: socialistična demokracija, svoboda, enakost, samoupravljanje, pravičnost, resnica, strokovnost, odgovornost, samostojnost mišljenja, načelnost, socialistična etika in kar je še takih besed, v vsakdanjem življenju kar naprej uspevajo nesocialnost, zatiranje, diskriminacija, nepotizem, avtokratizem, krivica, neodgovornost, koristolovstvo, karierezem, hlapčevstvo in vsakršna amorala. Kako naj se neizkušen, občutljiv mlad človek znajde v tem? - vprašuje Ahačičeva. - S tem da gre poslušati Kardelja v Trebnje?

Ni čuda, nadaljuje avtorica, če se osveščeni mladi človek, razočaran nad vsem, v kar bi rad verjel, v svojem odporu in uporu zateče k najbolj skrajnostnim reakcijam od kriminala do alkoholizma in samomora, ni čuda, če se povprečna večina prepušča vsem plehkim mamilom potrošniške malomeščanščine, ni čuda, da znaten del mladine danes išče zatočišča v religiji. Najbolj pozitiven del mladine, izmodren od preteklih in sedanjih izkušenj, pa se molče zapira v svoj študij in svoje delo.

BREZ OKOV V TUJINO

In tako pridemo do nove majhne eksplozije v jugoslovanskem in slovenskem kulturnem življenju, ko je beograjski dopisnik ljubljanskega DELA Zdravko Ilić 23. maja poslal "politično reportažo" "Mi študenti, proletarci..." o letni skupščini študentov beograjske univerze, na kateri so napovedali "revolucionarne" točke, kot na primer zahtevo za odpoklic rektorja univerze dr. Dragiše Ivanovića. Od 210 delegatov je prišlo na skupščino 135 študentov, od katerih "le malo onih z brado in dolgimi lasmi, ki se bojujejo proti 'potrošniški družbi', ki hočejo 'nagle skoke evolucije v revoluciji' in ki žele sodelovati v samoupravljanju". Delegati so dvigali izkaznice o polnomočju, ki so bile na eni strani rdeče, "na beli strani pa so nekateri 'upodobili' vse mogoče".

"Študente smo razvadili, pa jih ne bi smeli razvajati", je zinil nekdo, ki menda ni bil študent. Na kar je fant z brado odgovoril: "Razvajati bi morali študentke", "Študentskega proletariata", ki mu je baje odvzeta praviča do resničnega samoupravljanja, pri prvi točki dnevnega

reda niso omenili, je poročal Ilič. Ta točka je predvidevala volitev delegatov za republiško konferenco zveze študentov, na kateri naj bi sprejeli "zelo daljnosežne ukrepe o reformi univerze". Toda delegatov s filozofske fakultete ni bilo, ker filozofi za letošnjo skupščino niso izbrali svojih predstavnikov. List ŠTUDENT pa je v svojem pozivu na skupščino zapisal: "Proletarci z univerze ne morejo ničesar izgubiti - razen okovov. Ti proletarci se lahko odresejo okovov, ki jih uklenejo pri znanstveno-raziskovalnem delu na dva načina: znanstvenik lahko odide v tujino, v mlade, razgibane, univerzitetne ustanove; drugi, revolucionarni način, kako se otresti okovov, pa je skupna akcija proletariata univerze za reformo in razkrinkanje 'saboterjev'. Proletarci, združite se!"

Zahteva za odpoklic rektorja je bila postavljena zato, ker se je sprl z univerzitetnim odborom zveze študentov, ki je zahteval, naj v univerzitetni svet izvolijo enako število profesorjev, študentov in drugih uslužbencev, zaposlenih na fakultetah in v menzah. Rektor je zahtevo zavrnil, češ da ne more dovoliti, da bi čistilke in drugi uslužbenci vplivali na znanstveno delo, kakor tudi da ne more privoliti, da bi bili profesorji morda v manjšini, saj jih bo v univerzitetnem svetu manj kot študentov in drugih uslužbencev. Poleg tega so študenti strojne fakultete zahtevali, da se študentom prizna status delovnega človeka, oziroma da dobe pravice iz delovnega razmerja, da so nagrajeni kot vsi drugi. K temu je pravnik Slobodan Milovanović ugotovil:

"V zvezi z neumnostjo o študentskem nagrajevanju naj omenim, da je vsaj 70% študentov otrok dobro situiranih staršev, birokratov in tehnokratov, le 30% pa takih, ki si morajo poiskati delo sami - ki prodajajo časopise, raznašajo mleko ali varujejo otroke zaposlenih staršev. In pomislite, da bi teh 70% premožnih študentov prejemale plačo in bilo deležnih drugih ugodnosti iz delovnega razmerja, torej bi jemali denar od delavskega razreda in ga dajali bogatim."

Potem so zaploskali študentu filozofske fakultete Branku Djapiću, ki je zavrnil vse teze o povezovanju univerze z gospodarstvom, češ da je to protirevolucionarno. "Študentje smo blago, prek cene izobraževanja se prodajamo kot blago, prihajamo na tržišče, in kako naj tisti, ki ga prodajo, samoupravlja? Ni industrija namenjena nam, temveč mi industriji." Itd. itd. Rektorja niso odpo-klicali, proti koncu skupščine pa ni bilo več niti kvoruma. In Ilič je takole zaključil svojo reportažo: "Najbrže proti koncu študentske skupščine ni bilo več kvoruma, saj so študenti, ta mladi politikantski svet, odhajali po svoje, nekateri spat, drugi študirat, - razprave, ki jih poslušajo in besedovanje o 'uporu proti potrošniški družbi' pa jim pomenijo - teater. Študentje poznajo blaginjo in potrošnjo, poznajo Bendita, ki je izdal študentsko gibanje, ko je naredil kupčijo s knjigo fraz, si kupil rdeči jaguar in odšel med filmske igralce. Prav tako tudi vedo, kaj dela Dutschke in znano jim je, da je eden od voditeljev študentskega gibanja v zahodnem Berlinu, sin kanclerja Brandta, Peter dejal: "Študentsko gibanje nima uspeha, poizkus ustvariti študentske komune, pa pomeni graditi socializem v sobi."

28. maja so Dr. Božidar Debenjak, Jovo Grobivšek, Luka Škoberne, Ferdo Kavčnik, Mirko Mošnik, Cvetka Vljaj, Meta Saje, Tomislav Ivič, Jože Meh, Radomila Jevešček, Andrej Ule, Anton Ajdič, Adam Franko, Marjan Vrabc, Branko Čerin, Marica Štucin, Jurij Kleindienst, Janez Zbačnik, Tone Remc, Mišo Mihevc, Slavko Zadnik, Franc Arbeže, Jašad Lemič, Niko Klavžar, Radivoj Pahor, Marjan Bredač, Lojze Peric, Marjan Vitez, Milan Dekleva, Metod Zalar, Janez Kozelj, Cvetka Tot, dr. Vojan Rus, Vinko Zalar in Ciril Ribičič na zborovanju v Študentkem naselju v Ljubljani sprejeli poziv ljubljanskemu DELU, da "zapre svoje strani" beograjskemu dopisniku Zdravku Iliču. Poziv pravi: "Podpisani že dalj časa z zaskrbljenostjo ugotavljamo, da DELO slovensko javnost zelo nepopolno in marsikdaj netočno obvešča o dogajanju tako na ljubljanski univerzi kot v jugoslovanskem univerzitetnem življenju. Netočnih informacij prizadeti v DELU ne moremo izpodbijati, kar je v nasprotju z demokratično prakso kjerkoli na svetu. Zato se je že večkrat zgodilo, da so univerzitetni učitelji in študentje morali na netočnosti v DELU odgovarjati drugod, večinoma v TRIBUNI." Glede Iličevega poročila "Mi, študenti, proletarci...", pa poziv pravi, da ima njegovo pisanje značaj smešenja in hujskanja, ki je razviden vsakemu dobronamernemu bralcu, in da so hujskaške tirade na ravni Springerjevega tiska v tisku socialistične dežele nedopustne. "Zato menimo, da se je Zdravko Ilič diskvalificiral kot novinar in da njegovo pisanje ni združljivo s temelji naše demokratične samoupravne družbe." Poziv je DELO objavilo 3. junija.

Uredništvo je reagiralo odklonilno in izrazilo "zaskrbljenost" nad očitno "usmerjenostjo in duhovno uglašenoostjo" podpisnikov poziva, katere je nazvalo "neutemeljene samosilnike", in zatrdilo, da že lep čas ni prejelo nobenih prispevkov, ki bi spodbijali "netočne informacije" o jugoslovanskem univerzitetnem življenju. "O vsem tem in drugem" pa se je bilo uredništvo DELA pripravljeno pogovoriti na straneh "našega časopisa" - "toda na dostojni in človeka vredni ravni. V čast nam je sporočiti, da smo v svojem demokratičnem razvoju očitno že veliko dlje."

15. junija so "neutemeljeni samosilniki" objavili svoj odgovor, v katerem so DELU nič več in nič manj odrekli pravico, da govori o svobodi tiska. "Doslej je bilo, kot skupno vemo, drugače: niti v 'Pismu bralcev' nisi prodrli, če si hotel kaj popraviti. Strinjamo se z vami, ko obsojate metode 'administrativnega socializma' (recimo krajše: birokratizma) in razumemo to vašo kritiko kot sklep, da ne boste več pošiljali prispevkov, da krožijo od vrat do vrat, ne da bi avtor dobil vsaj odgovor, da boste opustili metode 'prijateljskega prepričevanja', dokler se prizadetemu ne zazdi neumno, pa odneha; in naposled, da boste kot ob pisanju o gospodarskih organizacijah tudi na univerzi pred objavo poslušali 'drugo plat zvona'. Nam ni potrebna intelektualna raven, in tudi nismo "močno zaskrbljeni nad vašo očitno neusmerjenostjo in duhovno uglašenoostjo", kakor ste vi nad našo. "Za nas je človeka vredna raven predvsem resnica, so pribili neutemeljeni samosilniki."

Nato so navedli kak ducat člankov in poročil, ki so jih poslali DELU v zadnjih dveh letih in katere je uredniški kolegij zatusal, pa pribili: "Potem ko ste nam znova in znova zapirali strani vašega (poudarjamo: vašega, žal ne našega skupnega) časnika, nam res ne preostane drugega, kot da terjamo prepoved pisanja tudi za druge, za tiste, ki (po vašem neoporečno) lahko 'posrečeno izrabljajo možnosti sloga in zvrsti' za ustvarjanje javnega mnjenja, v katerem postane sleherna akademska diskusija nemogoča... Da, tovariši iz uredništva, naše demokratično občutje je drugačno od vašega. Po vašem občutju je agresor 'neutemeljeni samosilnik' tisti, ki se brani. Toda praksa dosedanjega zapiranja strani pri vas je samo praksa 'utemeljenega samosilništva' - dobro utemeljenega v monopolu, ki ga imate. Zato bi se radi že enkrat pogovorili z vami. Držimo vas za besedo.... Spoštovano uredništvo, upamo, da bomo v vašem odgovoru še enkrat prebrali stavek: 'V čast nam je sporočiti, da smo v svojem demokratičnem razvoju očitno že veliko dlje.' ... Do tedaj pa, ko glasilo SZDL ne odpre svojih strani tudi za objavljanje naših stališč, stojimo na stališču, da se zaprejo strani tudi tovarišu Iliču, ko piše o nas. Namesto podpisov naj uporabimo oznako, ki ste nam jo nadeli 'neutemeljeni samosilniki'."

"Uredniški kolegij DELA" seveda ni ostal dolžan. Po eni strani je poskušal pojasniti, zakaj gotovih reči ni objavil. "Res je, da nismo objavili resolucije s protestnega zborovanja. Priznamo tudi, da veliko protestnih resolucij z zborovanj po delovnih kolektivih prav tako nismo priobčili in da smo o teh srečanjih poročali manj kot o zborovanju študentov." Toda to se je tikalo protestov proti razširitvi ameriške agresije v Indokini, kar lahko postavi "uredniški kolegij" v "lepo luč" celo pri ameriških imperialistih - toda kaj o ostalih desetih ali enajstih prispevih, ki jih DELO ni objavilo in ki so imeli dosti bolj resno tematiko domačih problemov kot npr. "Dve pripombi o študentih", "Čemu demonstracije", "Revolucioniranje družbe in univerze", "Zakaj protestiramo in kaj nas resnično skrbi", "Strokovna kritika poročila o delovanju moskovskega inštituta marksizma-leninizma", "Stališče aktivna mladih strokovnjakov v kmetijstvu", "Dedne lastnosti po naročilu", "Nekaj pripomb o vlogi informacijskih sredstev pri oblikovanju javnega mnjenja", itd? O vsem tem niti besede. Kolegij se je znesel edino nad dr. Vojanom Rusom, ker ni dovolil črtanja enega odstavka iz svojega prispevka "In vendar: več ali manj demokracije". Pri tem pa je kolegij še strategično postavil pod vprašaj reprezentativnost "neutemeljenih samosilnikov" na univerzi sami: "Tokrat anonimni tovariši z univerze namreč v svoji javni zahtevi, če vtis ne vara, taisto ustanovo zastopajo kot očitni nosilci njenih stališč. Pač po logiki svoje brezprizivne in absolutizirajoče se miselne uglasenosti. Ni problem naše razprave, kako bodo speljali svoje predstavništvo znotraj univerze, o kateri dvomimo, da ima tako zoženo skalo pogledov in sodb. Bistveno za naše pogovarjanje pa je, kako so svoje predstavništvo utemeljili pred javnostjo." Z drugimi besedami: uredniški kolegij se je zatekel k zadnji slamici po oporo - k pozivu, da univerzitetna organizacija ZK stopi v akcijo in "neu-

temeljenim samosilnikom" zapre usta. Zaenkrat se to še ni zgodilo.

ZAKON MOČNEJŠEGA

Kar pa se je zgodilo, je bila nova lista vprašanj, ki jih je DELU 25. junija postavil dr. Vojan Rus v dopisu "O demokratizaciji tiska", v katerem se je pritožil, da vrsto njegovih dopisov niso hoteli objaviti le v DELU ampak tudi v KOMUNISTU in SOCIALIZMU, kjer je razpravljal o reorganizaciji Zveze komunistov, medtem ko so bila v poročilih o njegovih izjavah "večkrat izpuščena kritična stališča". Tako ljubljansko DELO ni hotelo objaviti sledečega odstavka:

"V Sloveniji smo ob cestnem sporu imeli razveseljiv demokratičen pojav, da so se iniciativno sestale številne občinske skupščine in zavzele v osnovi zdrava stališča. Ta demokratičen polet pa je naletel - kot je znano - na močne odpore in neopravičene obsodbe, da je celo dogajanje okrog cest pod vplivom nazadnjaških sil, protijugoslovansko in podobno. Kakšen tak pojav se v Sloveniji že najde, toda povsem neresnično bi ga mešali z delovanjem organiziranih socialističnih subjektov, ki so v Sloveniji tok cestnih dogodkov držali v rokah. Izhod je torej - ne samo v Sloveniji ampak v celi Jugoslaviji - v širšem odpiranju možnosti samostojnim socialističnim subjektom, ki delujejo na celotno politiko, tudi republiško in zvezno." Drug odstavek, ki ga DELO enako ni hotelo objaviti, pa začinja: "Tisk in ostala sredstva obveščanja niso tako zelo odprta občanom in delovnim ljudem (tudi če kritizirajo s socialističnih stališč)... kritični članki doživljajo pred objavo večkrat pravo odisejado ali pa enostavno ne zagledajo dneva."

O večini teh stvari sem molčal, pravi dr. Rus, ker sem mislil, da tako prispevam principiелni ravni razprave. Toda od tega ni nobene koristi, saj se na račun tega molka nekateri delajo tako "nevedni", da nam ob teh jasnih dejstvih delijo nauke o čudovitih odprtih in enakih možnostih, ki jih bojda zadosti ne izkoriščamo. Zato dr. Rus postavlja DELU sledeča vprašanja:

- Ali sploh še obstoje kakšni pojavi monopolizma na tisk in sredstva obveščanja s strani manjših, toda močnih skupin, da naj pišejo v prid ožjih interesov?

- Ali se pri nas sploh še kdaj dogaja, da posamezni novinarji podležejo takim pritiskom?

- Ali se v sredstvih obveščanja lažje uveljavlja kritika od zgoraj navzdol ali od spodaj navzgor; ali pa imata ti dve kritiki povsem enake možnosti?

- Ali lahko kritika dela odgovornih družbenih teles in posameznikov v sredstvih obveščanja kaj prispeva, da bi le-ti svoje pomembne naloge čim bolj opravljali in ali je taka kritika pri nas zadosti razvita?

- Kakšne družbene ukrepe predlaga kolegij DELA, da bi bila bolj zagotovljena objava kritik, ki izhajajo iz ustavnih principov, če jih pošiljajo tisti, ki imajo manj družbene moči? Kako bi izdelali bolj objektivni mehanizem, ki bi zagotavljal, da doseže objavo tudi nekdo z manj moči: ali ne bi bilo nujno, da obstoji nek prizivni in javnosti znani organ, ki bi bil dolžan hitro in nepristrano razpravljati o

vseh pritožbah glede neobjavljenih prispevkov?

Zadnji Rusov predlog me spominja na svoječasni predlog uredništva KLICA TRIGLAVA, da se tudi v emigraciji ustanovi tak tiskovni prizivni organ - Tiskovni svet ali nekaj podobnega britanskemu (neuradnemu.) Press Councilu; predlog, ki je seveda v emigraciji zadel na gluha ušesa, ker je pač v emigraciji. Vprašanje pa je, v koliko je Rusov predlog doma realističen, dokler si vse pravice razsodnika lasti ideološko in politično enostransko opredeljena Zveza komunistov in njena agentura v sredstvih javnega obveščanja - tisku, radiu in televiziji. Da je temu tako, se je takoj pokazalo iz odgovora uredniškega kolegija DELA, ki trdi, da si "kot uredništvo po svojih najboljših močeh prizadevamo biti več kot servisna služba kogarkoli, upoštevajoč seveda dolžnosti, obveznosti, pravice in možnosti tiska v družbi, kakršna je naša" in dodaja: "S čim drugim kot z malo domišljeno ihtavostjo si res ne moremo razlagati dejstva, da nam kot na izpitu, na katerem se terja odgovor da ali ne, zastavlja vprašanja, o katerih ve, da so zapleten sestavni del procesov naše družbe. To nas preseneča toliko bolj, ker vemo, da mu niso neznane razprave in listine naših najvišjih političnih in samoupravnih forumov o teh vprašanjih, saj je posredno ali neposredno eden njihovih znanih sotvorcev. In da dr. Vojan Rus ne bi vedel, da ima vsak časopis v naši družbi svojega ustanovitelja in svoj izdajateljski svet? - In da dr. Vojan Rus ne bi vedel, kako ti ustanovitelji in izdajateljski sveti delajo s svojimi tvorbami - raznimi časopisi in revijami - kot svinja z mehoma? Moja opomba, seveda.

ODGOVORNOST - PRED KOM?

Pa se je uredniški kolegij DELA do neke mere le ustrel. Istega dne, 25. junija, po objavi Rusovih vprašanj in uredniških odgovorov, je enajst poslancev republiškega zbora slovenske skupščine - Ivan Kreft, Zoran Lešnik, Avgust Majerič, Rado Pušenjak, Ivan Pučnik, Tone Remc, Zdenko Roter, Vojan Rus, Franc Svetelj, Janez Verbič in Milo Vizintin - sprejelo izjavo, ki so jo poslali nele DELU ampak tudi vsem devetdesetim poslancem republiškega zbora, v kateri pravijo, da smatrajo kot obveznost pred volilci in slovensko javnostjo, da dajo nekaj pripomb na pisanje DELA o republiškem zboru.

"V tem pisanju niso zadosti upoštevani nekateri temeljni principi, ki bi se jih tisk moral držati v demokratični socialistični družbi. Mislimo zlasti na principe: posvečati tako pozornost posameznim pojavom, kakršen ima jo pomen za našo skupnost, poročati zlasti o dogodkih, za katere se zanima najnaprednejši del javnosti in ki pomagajo oblikovati socialistično zavest naše skupnosti in osnovno: točnost informacije." Ni mogoče zahtevati, da bi DELO v celoti objavilo vse razprave in skupščinska vprašanja. Gre pa za to, da je v DELU zlasti v zadnjih nekaj mesecih objavljen le neznamen del vsega tega, da so izpuščeni mnogi bistveni dokazi, podatki in kritična ter samostojna stališča poslancev. Neustrezen je tudi v zadnjih mesecih uveden "anonimen" način poročanja iz republiškega zbora v stilu "poslanci so se strinjali", "poslanci so

menili" itd. Poslanci nosijo neposredno odgovornost pred volilci in v korist tega stika je nujno preciznejše navajanje njihovih najvažnejših stališč in dokazov. - Mislim, da bi bilo pri tem umestno vprašati, ali je ta pojava v zadnjih mesecih posledica cestne afere v Sloveniji in prikrajšanje peroti slovenskemu tisku, ko je Predsedstvo ZKJ sprejelo znane sklepe o sredstvih obveščanja? Partijskemu vodstvu je taka svoboda tiska, tako neodvisno zavzemanje stališča s strani poslancev in "neposredna odgovornost pred volilci" v direktnem nasprotju z "avantgardno" vlogo samozvanega kroga, ki meni, da ima vso resnico v žepu. Na koncu izjave teh enajstih poslancev je namreč s prstom pokazano na to zadevo na zelo fin način: "Poročanje KOMUNISTA o delu organov ZK je dosti bolj ustrezno kot poročanje DELA o podobnih problemih v republiškem zboru."

Nedvomno, kajti teža odločanja, tovariši poslanci, ni v republiškem zboru ali v kateremkoli zboru slovenske ali jugoslovanske skupščine, marveč v "konferencah", "kongresih", "centralnih komitejih", "izvršnih birojih" in "predsedstvih" Zveze komunistov. A ti niso odgovorni volilcem ampak svojim članom, ki predstavljajo borih deset (ali še manj) odstotkov volilcev!

In končno kot žebelj v rakev ljubljanskega DELA je počila 29. junija v javnost vest, da sta predsedstvo in izvršni odbor "Republiške konference" SZDL razpravljala o materialnem položaju časopisnega podjetja DELO. "DELO živi od tržišča, ne dobiva dotacij, vendar njegov položaj ne jamči, da bo lahko izpolnjevalo svoje obveznosti, kajti nekateri problemi že resno opozarjajo na nevarnost stagnacije," pravi sporočilo, ki ga je DELO objavilo naslednjega dne. "Informacijska sredstva postajajo iz dneva v dan pomembnejša politična idejna in kulturna žarišča ter vpliven faktor pri oblikovanju in uresničevanju javnega mnenja in politike." Odgovorni organi podjetja so ugotovili, da je "nekaj nujno treba ukreniti za ureditev položaja, ki utegne vplivati na programsko usmeritev lista".

Kaj? V družbi, kot je "naša"?

KRONIKA

Pokrajinske-občinske volitve niso prinesle primorskim Slovincem posebnih presenečenj. Ohranili so vsa mesta, razen v Gorici, kjer je SDZ izgubila eno svetovavsko mesto. V tržaškem pokr. svetu so Slovence: Dr. Drago Legiša (Slov. Skupnost), Lucijan Vovk (Socialisti), Slavko Štoka in Stan-ka Hrovatin (KPI). V goriškem pokr. svetu so Slovenci: Marija Ferletič (SDZ), Marko Waltritsch (Socialisti), Jože Jarc (KPI). - Za novega načelnika zdomske Slovenske ljudske stranke je bil izvoljen g. Miloš Stare. - Šestdesetletnico praznuje msgr. Janko Hornboeck, ravnatelj Mohorjeve družbe v Celovcu. - Literarno nagrado 'Vstajenje' 1969 je prejel g. Lev Detela (zlasti za 'Sladkor in bič' in 'Črni mož'). - Glasilo Koroške dijaške zveze PROBLEMI so začeli izhajati v ofsetnem tisku. Revija je vsebinsko zanimiva, pestra, neodvisna. Naroča se pri Koroški dijaški zvezi Postfach 325, A-9010 Celovec/Klagenfurt. Cena 10 Sch po številki. - Koroški slovenski intelektualci razpravljajo o ustanovitvi Znanstvenega inštituta. - Pri Slovenski kulturni akciji so izšle "Zanke" Narteja Velikonje. Broš. \$3, vezano v platno \$4. - Sklepajo, da je bilo zagotovilo rimske vlade o končni ureditvi slovenskega šolskega vprašanja na Tržaškem toliko tehtno, da so učitelji nehali stavkati.

V spomin ppolkovniku Andreju Glušiču

12. julija letos poteče šest mesecev, odkar je v Washingtonu, D.C., umrl geodetski ppolkovnik Andrej M. Glušič. Moj prijatelj in neumoren sodelavec, človek z dinamičnim značajem, je preminul od bolezni, ki ga je skozi dvajset let mučila - za astmo - ki si jo je nakopal v bunkerjih koncentracijskega taborišča Dachau. Boril se je proti njej vse do svoje prerane smrti. Njegovi zdravniki so izrekli, da je skoro neverjetno, da je Andrej to bolezen mogel izdržati tako dolgo radi trpljenja v bunkerjih koncentracijskega taborišča in kasneje pri svojem ogromnem strokovnem delu v novi domovini. Pa ni popustil. In je res, kot pravi vojščak, polno zaposlen, izdržal do konca.

Bil sem pri njem v juliju lani, ko je dobil svoj prvi srčni napad, ki je bila posledica naduhe. Kar dobro se je popravil. Bil sem pri njem na Silvestrovo, ko je dobil svoj drugi napad. Ko sem odletel nazaj v Cleveland, se je zelo dobro počutil in popravil. In komaj deset dni pozneje mi je njegova žena, gospa Marica, sporočila, da je umrl.

Odletel sem ponovno v Washington, da ga pokopim in da ga skupaj z njegovo družino in številnimi našimi rojaki in ameriškimi prijatelji poslednjič pospremim na pokopališče v Arlingtonu, Va.

Pogrebna sv. maša je bila darovana v cerkvi St. Charles v Arlingtonu. Njegovi prijatelji so mu v cerkvi zapeli, kot staremu vojaku, ono večno lepo pesem "Oj, ta vojaški boben", v nekakem slovenskem narodnem koralu, ki je vse številne naše rojake in pri maši navzoče ameriške prijatelje do srca ganila.

Pri odprtem grobu, po mojem kratkem poslovnem nagovoru, so mu njegovi washingtonski prijatelji zapeli "Gozdič je že zelen". Oči njegove družine in prijateljev so se orosile. Grob, ki je sprejel vase truplo pok. Andreja, je bil pokrit z vencij prijateljev, znancev in organizacij, ki so ga imeli za svojega prvoborca, prijatelja in dobrotnika. Na pogreb so prihiteli številni prijatelji, rojaki in Amerikanci iz Rochesterja, New Yorka, Delawara in Bostona, iz Baltimora, Clevelanda in iz Floride.

Pokojni Andrej se je rodil 29. novembra 1905 v Mokronogu na Dolenjskem. Odšel je v šole in končal gimnazijo. Potem se je prijavil za Vojno Akademijo v Beogradu, ki jo je končal 1927. Čez nekaj let je vstopil v Vojno geografsko šolo pri Vojno geografskem inštitutu in je 1937. postal častnik geodetske stroke. Vežbal se je leto dni v specialnem tečaju fotogrametrije. V vsem tem času v Vojnem geografskem inštitutu je bil šef topografskega oddelka, šef triangulacijskega oddelka, kartograf, fotogrametrist in delovni šef fotogrametrijskega oddelka. V tej dobi je prehodil velik del Jugoslavije in izvršil merjenje velikih predelov v vseh deželah Jugoslavije.

Z drugo svetovno vojno se je njegova pot popolnoma spremenila. Kot odločen protikomunist je hitro sprevidel komunistično igro in gladko odbil vsa sirenska vabila komu-

nistov. Začel je z delom proti njim. Zaradi tega je bil od Lahov leta 1942 zaprt in poslan v koncentracijsko taborišče Gonars. Po vrnitvi je z delom proti komunistom in Italijanom nadaljeval.

Andreja sem poznal že od prej, v Gonarsu sva pa delila usodo koncentracijskih revežev. Vendar sva šele po mojem izpustu iz gestapovskih zaporov leta 1944 dokončno prišla skupaj in začela popolnoma na novo organizirati vojaški odpor proti Nemcem in komunistom. Po predaji Italijanov in prihodu Nemcev v Ljubljansko pokrajino je bila namreč situacija popolnoma spremenjena. Povsod je bila zmeda. Mihailovičev komandant za Slovenijo je pobegnil v Italijo. Slovenska zaveza se je dezintegrirala in njeni člani so odšli na vse strani. Ni bilo človeka, ki bi se nanj mogel dokončno zanesti in z njim popolnoma iskreno delati. Začelo se je formirati Domobranstvo, vse je hitelo vanj. Nikjer ni bilo smisla za ilegalno.

Tedaj sva se s pok. Andrejem spet srečala in se sporazumela, kaj napraviti. Nisva uspela bogve kaj. Vendar so se počasi pričeli pokazovati obrisi novih edinic na terenu. Bili so slabiša le nekaj vredni v takratni zmedji, kajti imeli so v sebi mladino, ki je bila idejno vseskozi protinacistična in protikomunistična in ki zares ni gledala na to, kaj bo iz borbe dobila.

Tistikrat, od septembra 1943 do februarja 1944 je ogromno pripomogel rez. major Skalar, ki je tedaj držal vkup, kar se je dalo držati. Ni pobegnil iz Ljubljane, kot so to storili drugi veljaki, ampak je kot vojak, četudi je bil v civilnem življenju sodnik, vztrajal na bojišču. In ko je bilo treba iti na teren, je šel - brez besede, brez izgovora.

Po moji izpustitvi iz gestapovskih zaporov je po odredbi gen. Draže Mihailoviča postal Andrej Glušič moj načelnik štaba slovenskih oddelkov JVvD. Bil je neumoren, odličen delavec, izvrsten organizator in odločen protikomunist. Storil je vse, kar je bilo moč tedaj storiti. Počasi je njegovo delo uspevalo. Žal so ga 28. junija 1944 na sestanku, na katerega je odšel pol ure pred menoj, gestapovci - po izdajstvu dobrih ljudi - aretirali, zaprli in odpeljali v Dachau, kjer je v bunkerju preživel do konca vojne, ko je bil 29. aprila 1945 osvobojen od Amerikancev.

Potem je delal do leta 1950 v glavnem štabu USAF v Avstriji kot kartograf in v specialnih nalogah. Pri vsem delu ni pozabil na stare soborce, ki smo tedaj bili v Eboliju blizu Napolija in Salerno. Trikrat se je pripeljal iz Avstrije do nas in pri tem organiziral s pomočjo naših radio strokovnjakov radio zvezo med Ebolijem in Avstrijo. Tako smo imeli ves čas bivanja v Eboliju in pozneje v Nemčiji, kamor so nas Angleži - po mirovnem paktu Anglije in Italije - preselili, nekontrolirano zvezo med seboj, vse do odhoda v prekomorske države.

Po prihodu v Združene države je bil končno sprejet 1950 v ameriško Map Service kot strokovnjak, kasneje v Vojno geografski inštitut in nazadnje v U. S. Topographic Command. Povzpel se je do pomočnika šefa geodezijskega oddelka s činom brigadnega generala. Bil je odličen ma-

(Dalje na 15.str.)

Od meseca do meseca:

KOMUNISTI SO KONČNO ODKRILI KMETE. Na drugi seji konference Zveze komunistov Slovenije 25. junija so ugotovili, da zaostajanje kmetijstva in podeželja slabo vpliva na stabilnost celotnega gospodarstva. V uvodnem referatu je Zvone Dragan dejal, da se srečujejo z "izredno pomembnim vprašanjem", kako bi zagotovili, "da ne bo relativni dohodek kmetijstva in kmetijskih območij zaostajal za tempom splošnega razvoja," kar je pomembno tudi "zaradi socialnopolitičnih posledic," ki jih poraja takšno zaostajanje. V prvih povojnih razdobjih so črpali iz kmetijstva akumulacijo za obnovo in industrializacijo dežele. Na višji stopnji razvitosti pa je treba spet vlagati v kmetijstvo, ki iz lastnih sredstev ne more dovolj vzpodbujati razvitka. Zmanjševanje kmečkega prebivalstva in nagle spremembe v povpraševanju po pridelkih narekujejo hitreje preusmerjanje in razvoj kmetijske proizvodnje. Pomembno je, kako pridelovati ceneje in bolje, kako zagotoviti relativno stabilnost trga in cen in kako prodirati na mednarodno tržišče. Za stabilizacijo morajo v prvi vrsti skrbeti same kmetijske organizacije, poleg tega pa tudi država z usmerjevalnimi ukrepi.

Dragan je dejal, da bo tudi "v prihodnje kmet doživljal razslojevanje, tisti pa, ki bo ostal v kmetijstvu, bo s procesom njegove modernizacije, z razvojem samoupravljanja in z izenačevanjem socialnega statusa z delavci tudi postopno izgubljal značilnosti klasičnega kmeta. Zasebna lastnina produkcijskih sredstev, ki bo še dolgo obstajala, se bo vedno bolj povezovala med seboj in z družbeno lastnino. Osebno delo se bo prav tako nenehno združevalo" zaradi večjih učinkov z boljšim obdelovanjem. "Kmetovi dohodki bodo pretežno izvirali iz njegovega dela... zemljiška lastnina kot vir dohodka pa bo še bolj potisnjena v drugorazredni položaj". Vedno močneje se bodo uveljavljali "specializirani blagovni proizvajalci", razvijala pa se bodo tudi "mešana kmečka gospodarstva" z dopolnilnim delom v turizmu, gozdarstvu in drugod, ter "kmečko-delavske kmetije, ki so zakonit pojav na določenih razvojnih stopnjah družbe". Utrditi je treba spoznanje, da "izolirane" družinske kmetije "nimajo stvarne prihodnosti", ne zaradi "ideološke kaprice", ampak zaradi razvoja modernih proizvodnih sil. Dragan je izjavil, da se ZK zavzema za osvoboditev delovnega človeka in s tem tudi kmeta. "To je samo logično nadaljevanje tu in tam oslABLJENE, toda... čvrsto začrtane politike ZK. Zato smo tudi danes, ko usmerjamo to politiko v samoupravnih razmerah, odločno proti vsakršnim političnim špekulacijam s kmečkim slojem, na njegov račun ali v njegovem imenu", je rekel Dragan.

KO PTIČICA NA TUJE GRE

Odbor za gospodarstvo in odbor za socialno politiko Izvršnega sveta Slovenije sta na skupni seji 23. junija razpravljala o migraciji Slovencev na tuje. Zdaj dela na tujem 60.000 Slovencev, skupaj z njihovimi družinskimi člani pa živi na tujem 80.000 Slovencev. Tudi v Sloveniji se izseljujejo kvalificirani delavci in tako se doma že čuti

pomanjkanje za takimi delavci. Slovenci gredo predvsem v ZR Nemčijo. Pereč problem je, da dnevno 5 Slovencev zaprosi za nemško državljanstvo in le eden za podaljšanje bivanja v tej deželi. (Po sedanjem zakonu o jugoslovanskem državljanstvu lahko Jugoslavlani sprejmejo kako drugo državljanstvo, ne da bi izgubili svoje jugoslovansko državljanstvo).

Predsedstvo in izvršni odbor Socialistične zveze Hrvatske in predstavniki Izvršnega sveta Hrvatske so 9. junija razpravljali o zaposlovanju Jugoslovancev v tujini. Ugotovili so, da je 300.000 ljudi iz te republike na začasnem delu v tujini, kar je vsaki tretji do četrti zaposleni v republiki, oz. od vsakih 12 do 13 prebivalcev je eden, ki dela v tujini. Le eden ali dva od desetih zaposlenih v tujini se vrne domov. Razprava je bila burna in bilo je mnogo očitkov, ker kar je po sredi je pravzaprav nezaposlenost doma, ki je poglajala te ljudi na tuje. V Hrvatski je še vedno 52.000 drugih, ki zamažujejo zaposlitev.

Zadnje čase odhaja na tuje tudi vedno več strokovnjakov, ki bi se sicer lahko zaposlili doma. Da bi dosegli vrnitev gotovih delavcev, so predlagali razne olajšave za povratnike, predvsem spremembe v deviznem sistemu in carinske olajšave. Trenutno je okoli 600.000 Jugoslovancev zaposlenih v raznih evropskih deželah, skupno z njihovimi družinskimi člani pa je 800.000 Jugoslovancev na tujem. Največ Jugoslovancev, okoli 326.000, je v ZR Nemčiji.

Tudi odbor Zveznega sveta za migracijo na tuje je 29. junija razpravljala o zaposlovanju na tujem. Na seji so dejali, da je v prvih petih mesecih tega leta odšlo na tuje 130.000 Jugoslovancev, to je toliko, kolikor so planirali za celo letošnje leto, in da če bo šlo tako naprej, bo do konca leta že en milijon Jugoslovancev na tujem. Zaskrbljenost povzroča to, da odhajajo Jugoslavlani na tuje neorganizirano, kar pomeni, da sedanji predpisi o začasnem zaposlovanju predvsem nekvalificiranih delavcev na tujem ne delujejo več in da odhaja vedno večje število visoko kvalificiranih delavcev.

Devizni priliv od delavcev zaposlenih na tujem je lani znašal 205 milijonov dolarjev in v prvih štirih mesecih tega leta že 115 milijonov dolarjev. Ta priliv bi bil še večji, če bi bili finančni in carinski predpisi drugačni. Mnogi delavci bi se vrnili domov in vložili svoje prihranke v gostinske obrate ali delavnice, pa se boje sedanjih visokih davkov.

KARDELJEVE ČVEKARIJE

V Dolenjskih Toplicah je bilo 7. junija veliko zborovanje nekdanjih aktivistov OF, kateremu so prisostvovali predsednik zvezne vlade Mitja Ribičič, predsednik skupščine Slovenije Sergej Kraigher, podpredsednik zvezne skupščine dr. Marijan Breclj, predsednik ZK Slovenije Franc Popit, predsednik republiškega izvršnega sveta Stane Kavčič, Vida Tomšič, Miha Marinko, Franc Leskošek, Josip Vidmar in drugi. Prisotne so bile tudi delegacije drugih republik.

Edvard Kardelj je imel glavni govor, v katerem je dejal, da je slovensko ljudstvo ustvarjalo taka ljudska gibanja, kakršna je bila Osvobodilna fronta, le ob velikih prelomnih zgodovinskih trenutkih, kot so bili kmečki punti in taborsko gibanje. Bitke, ki jih je takrat slovensko

ljudstvo bilo, so sicer bile izgubljene, bodisi radi nedozorelosti slovenske družbe ali pa radi kratkovidnosti malomeščanskih politikantskih krogov. OF pa je zmagala, ker je bila spoj akcije družbe in avantgarde. Aktivisti OF so prišli iz vseh mogočih vrst: bili so komunisti, krščanski socialisti, socialdemokrati, sokoli, verniki, ateisti, svobodomisleci, demokrati, kulturni delavci, aktivni oficirji in podoficirji bivše jugoslovanske vojske. Toda vsi so imeli isti cilj in tako je bila OF res pravo ljudsko gibanje.

Kardelj je poudaril, da "čeprav aktivisti OF - enako kot drugi borci narodnoosvobodilne borbe - ne zahtevajo zase nobenih nezasluženi ali neupravičeni privilegijev in družbenih položajev, tudi ni treba, da bi bili pretirano skromni. In to ne zaradi sebe, marveč prav zaradi prihodnosti slovenskega naroda in delovnega človeka." Reakcionarno vodstvo stare družbe je vedno skušalo zatreti sleherno tradicijo, povezano z množičnimi gibanji. Naša družba pa temelji na taki akciji in odvisi od nje. Naše samoupravljanje se tudi opira na ljudske množice.

Kardelj je dejal, da je zopet potrebno zavrniti poskuse nekaterih malih grupic v Sloveniji in Jugoslaviji, ki vedno znova v raznih preoblikah skušajo vsiliti slovenskemu in jugoslovanskemu ljudstvu monopolitično oblast take ali drugačne "elite", ki bi vladala namesto delovnega človeka samega. Naj se ta elita imenuje birokracija ali tehnokracija, najsi je to tako imenovana svobodna, od ljudstva odmaknjena inteligenca, razni pseudoradikali ali politikanti, vselej gre za poskuse, da se iztrga iz rok slovenskega delovnega človeka orožje, ki mu ga je dala revolucija, da si sam kuje svojo usodo, je pribil Kardelj.

MITJA RIBIČIČ V MOSKVI

Predsednik zvezne vlade Mitja Ribičič je bil na uradnem obisku v Sovjetski zvezi od 24. do 30. junija. Pogovarjal se je s Kosiginom. Kot sta zapisala v skupni izjavi, sta ostro obsodila izraelsko agresijo na Srednjem vzhodu in ameriško v Indokini. Zahtevata takojšen umik izraelskih oziroma ameriških čet in izražata podporo ogroženim narodom. Zavzemata se za vseevropsko konferenco o varnosti in sodelovanju, na kateri naj bi bile udeležene vse evropske države kakor tudi ZDA in Kanada. Nevtralne in neuvrščene evropske države lahko pomagajo k pozitivnemu razvoju v Evropi. Normalni in enakopravni odnosi med dvema nemškima državama bi pripomogli k evropskemu sodelovanju. Oba sta podprla OZN, Ribičič pa je seznanil Kosigina z načeli politike neuvrščenosti in s pomenom prihodnje konference na vrhu. Poudarila sta, da naj razlike o nekaterih vprašanjih ne ovirajo razvijanje normalnega in prijateljskega sodelovanja med obema državama. Izrazila sta pripravljenost, da razširita in okrepiata sodelovanje na podlagi spoštovanja suverenosti, ozemeljske nedotakljivosti, enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve.

SLOVENSKA CESTA

Za peti obrok cestnega posojila bo zvezni izvršni svet predložil Mednarodni banki ceste Hoče-Levec, Postojna-Razdrto, Skopje-Tetovo, Kičevo-Ohrid in Priština-Kosovo polje kot je sklenil na seji 24. junija, eno leto po usodni odločitvi da teh odsekov ne predlaga za četrto posojilo. Sporazum o

dodelitvi četrtega posojila v znesku \$40 milijonov so podpisali v Washingtonu 29. maja, a Vojvodinci si še zmeraj niso na jasnem, kako bodo gradili avtomobilsko cesto med Beogradom in Novim Sadom, ki je deležna posojila. Dolgo so se kregali, ali naj cesta teče čez Fruško goro v Petrovaradin, za kar so se zavzemali poslanci in celo Socialistična zveza, ali pa naj teče po ravnini in čez Donavo pri Beski, za kar se je zavzel izvršni svet pokrajine. Novosadskim interesom se je šlo v glavnem za priključek v Novi Sad preko Petrovaradina in se kljub zakonu, ki ga je končno sprejela pokrajinska skupščina, še niso vdali.

ATOMSKA CENTRALA V SLOVENIJI

Ing. Drago Zupan, član izvršnega sveta v Ljubljani, je izjavil v Londonu, da nameravata Slovenija in Hrvatska zgraditi pri Krškem atomsko električno centralo z zmogljivostjo 500 megavatov. Centrala, katere strošek predvidevajo nekje okoli 150 milijonov dolarjev, naj bi bila dograjena do konca leta 1975. V septembru nameravajo povabiti tuja podjetja, da predložijo svoje ponudbe.

AMERIKA V LJUBLJANI

Združene ameriške države bodo odprle v Ljubljani informativni center. Sporazum o tem sta podpisali obe vladi 5. junija v Beogradu. Doslej je imela USIS svoje urade samo v Beogradu in v Zagrebu.

OBISKI

Henry Kearns, predsednik ameriške Export-Import banke iz Washingtona, je bil šest dni v Jugoslaviji in se je pogovarjal z gospodarstveniki. Tito ga je sprejel 5. junija na Brionih. Kearns je izjavil, da bo banka posredovala precejšnja posojila za razvoj jugoslovanske industrije.

Princesa Margareta z možem lordom Snowdonskim je na Titovo povabilo priletela 1. junija za osem dni v Jugoslavijo. V Beogradu so ji pokazali jedrski inštitut v Vinčici, v Skopju železarno, v Ohridu srednjeveške cerkve, pri Sv. Stefanu morje, v Kotoru stare plese, v Dubrovniku Dubrovnik, v Zagrebu Vukotičeve risane filme, a na Brionih jo je sam Tito z avtom odpeljal iz pristanišča do prebivališča in ji pokazal film "Bitka na Neretvi". Margareta je dejala, da je bil Tito izredno ljubeznjiv gostitelj in da se je zelo malo spremenil, odkar ga je zadnjič videla.

Zunanji minister Mirko Tepavac je obiskal Nizozemsko od 24. do 27. junija, se pogovarjal z zunanjim ministrom Lunsom in se dogovoril, da bo Tito oktobra obiskal Holandijo.

IMENOVANJA

Msrgr. Franjo Kuharič, dosedanji apostolski administrator v Zagrebu, je bil postavljen za zagrebskega nadškofa. Nadomestil je kardinala Franja Šepera, ki v Vatikanu vodi kongregacijo za versko doktrino. Novi nadškof je bil rojen leta 1919. Istočasno sta bila imenovana dva pomožna škofa (kanonik dr. Josip Salač in jezuitski pater dr. Mijo Škvorc). Poleg teh imajo še dr. Josipa Lacha, ki je že 30 let škof.

Namesto Miloša Žanka so izvolili za podpredsednika zvezne skupščine Hrvata Josipa Djerđo.

Uredniški odbor, svet TRIBUNE in Izvršni odbor Skupnosti študentov sporočajo, da je TRIBUNA konec maja nehala izhajati zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Ker pa sta subvenciji Sklada za pospeševanje založništva in Izvršnega odbora Skupnosti študentov že izrabljeni, ni nobenega upanja, da bo v začetku novega šolskega leta TRIBUNA lahko spet začela redno izhajati.

V preteklih nekaj letih je TRIBUNA dobivala subvencijo v naslednji višini:

leta 1966	-	230,000.000 din
leta 1967	-	210,000.000 din
leta 1968	-	165,000.000 din
leta 1969	-	140,000.000 din
leta 1970	-	180,000.000 din

Že na prvi pogled se vidi, da tako padajoče subvencije niso mogle pokrivati stalno rastočih tiskarskih strokov. Politika zmanjševanja subvencij je privedla do stalne zadolžitve v tiskarni - do tiste meje, ko tiskanje ni bilo več mogoče. Zaradi istih razlogov je stalno padalo tudi število izdanih števil v enem šolskem letu.

Uredniški odbor, svet TRIBUNE in Izvršni odbor Skupnosti študentov, so se znašli v povsem nemogočem položaju. Medtem ko drugi študentski listi v Jugoslaviji dobivajo povečana sredstva, bomo ljubljanski študentje v jeseni ostali brez svojega časopisa.

Uredniški odbor
Svet TRIBUNE
Izvršni odbor SŠ.

"SPALA SVA"

Na Kmečki ohceti se je v Ljubljani 30. maja letos poročilo 14 parov iz raznih dežel po izumetničenih narodnih običajih, ki so pritegnili tisoče radovednežev. Časnikarji so nesramno vprašali slovenski par, kakšna je bila njuna prva skupna noč. "Nič posebnega," sta odgovorila, "spala sva. Kmečka ohceta je naporna zadeva. Vrh vsega sva morala biti spočita za cerkveno poroko." Naslednje jutro se je namreč izbrani slovenski par poročil v ljubljanski stolnici.

V Jugoslaviji dela okrog 100 poklicnih slačipunc, ki so včlanjene v Zvezo artistov Jugoslavije, imajo priznan delovni staž in pravico do pokojnine. Za petminutni strip teaje v nočnem lokalu dobe 80 do 100 novih dinarjev (okoli £ 3 ali \$ 8).

Za čimprejšnjo uvedbo spolne vzgoje v učne programe se je zavzelo predsedstvo Zveze mladine Jugoslavije na seji 22. junija. Sklenilo je tudi, da bo poslalo delegacijo na svetovno mladinsko skupščino v New Yorku.

SOCIALISTIČNI REKORD

S 1. junijem vozijo med Zagrebom in Beogradom električni vlaki, ki prevozijo razdaljo v 4 urah, kar je velik napredek. Toda parne lokomotive so že leta 1937 prevozele progo v 3½ urah s hitrostjo 146 km.

OBRAMBA JUGOSLAVIJE

Ob bliskanju žarometov in pokanju petard, kar naj bi ponazarjalo topovski ogenj, so se 16. junija izkrcali sovražniki na otoku Visu. Jugoslovanska mornarica, kopne sile in letalstvo so imeli vaje. Ker je reforma zadela tudi ljudsko armado, so štedili s pravim strelivom in ladijskim gorivom, le letala so si privoščila pokanje zares in so odvrгла bombe in napalm na čer blizu otoka. Na obali je desant izvršila mornariška pehota, v notranjost otoka pa so čete pripeljali helikopterji. Napadci so prodrli v notranjost, a branilci so po programu organizirali teritorialno obrambo in ob zori naslednjega dne tolkli napadalce tudi z morja in iz zraka, izkrcali okrepitve in jih napodili. Na vajah so se pokazali raketni čolni, ki so jih nedvomno kupili v Sovjetski zvezi. Jugoslovanski poveljniki so z vajami razkrili svoje domneve, da bi se ubranili pred pravim izkrcanjem le, če bi dosegli krajevno premoč v zraku in na morju.

Šefi republiških štabov narodne obrambe so obiskali Bosno v začetku junija in si nedvomno ogledovali osrednje jugoslovansko obrambno področje, odkoder si zamišljajo, da bi v primeru napada vodili vseljudsko obrambo. Na vežbališčih v Liki je vojna industrija sredi junija priredila razstavo orožja za teritorialne enote. Velika podjetja, ki pripravljajo lastne obrambne oddelke, so predvsem zanimale protiletalske strojnice jugoslovanske izdelave.

Stalna konferenca mest je 18. junija priredila v Skopju posvetovanje o vseljudski obrambi.

SVETI NIKOLAJ TAVELIČ

Okrog 15.000 Hrvatov iz domovine in zamejstva ter blizu 500 Slovencev se je 20. in 21. junija udeležilo slovesnosti ob razglasitvi blaženega Nikolaja Taveliča iz Šibenika za svetnika.

Ob tem se pritožuje ljubljanska DRUŽINA, da je organizacija slovenskega odposlanstva šepala, tako, da Slovenci kot skupina sploh ne bi prišli do izraza, če se jih ne bi v uradnem nagovoru imenoma spomnil kardinal Šeper. Od slovenskih škofov sta bila navzoča mariborski škof dr. Držičnik in koprski škof dr. Jenko.

Sama proglasitev za svetnika nikakor ni bila vseh hrvaških muslimanov (Arabci so namreč Taveliča ubili, ko jim je ta skušal vsiljevati krščanstvo). Isti problem kot se je v malem pokazal na Angleškem, ko je bilo oznanjeno, da bodo proglasili za svetnike 40 mučencev iz časa reformacijskih bojev. Nekje je bilo celo poročano, da se je slavnosti udeležil Reis-ul-ulema iz Sarajeva, kar pa je ta zanikal in dejal, da bi odklonil, če bi bil povabljen. Papež je v svojem nagovoru skušal blažiti slabe odmeve.

Kaže da se je ljubljanskemu nadškofu dr. Pogačniku zdravje ponovno poslabšalo, saj ni mogel v Rim k zgoraj omenjenim slavnostim, odpovedal pa je tudi iz istih razlogov udeležbo na 3. slavističnem kongresu začetkom julija v Salzburgu, kjer so razpravljali o Metodovi nadškofiji (ust. leta 870).

12. julija so v Sloveniji praznovali Ekumenski dan. Svoje misli in pisanje so katoličani posvetili protestantskim Slovincem, ki so na slovanskem jugu edinole strnjeno naseljeni v Prekmurju.

IVAN STANIČ

S PALICO NA PROBLEME

V nedavnem poročilu o napadu na PROBLEME sem omenil, da se slovenska vlada ne želi vmešavati v vsebino revij. Vsaj tako je rekel v skupščini predstavnik vlade, toda v praksi pa izgleda stvar malo drugače. Pred kratkim se je namreč sestal Upravni odbor sklada Socialistične republike Slovenije za pospeševanje založništva, da bi odobril subvencije "družboslovnim" revijam. Kot kaže pa ima odbor gotove težave z revijami, ker te enostavno molče, ko jih odbor roti, naj pošljejo elaborate in pripombe o svojem delovnem programu. Zato se je odbor do neke mere maščeval, ko je revijam odobril dotacije v višini lani odobrenih sredstev. Edino revija DIALOGI bo dobila 5000 din več iz rezervnega sklada. BOREC bo dobil 150.000 din, DIALOGI 180.000 din, GORIŠKA SREČANJA 35.000 din, PROBLEMI 305.000 din, PROSTOR IN ČAS 120.000 din, SODOBNOST 230.000 din in TEORIJA IN PRAKSA 420.000 din. Revije bodo dobile te zneske izplačane v celoti. PROBLEMOM pa bo sklad nakazoval akontacijo vsak mesec sproti, "ker je v zvezi s to revijo še precej nerazčiščenih vprašanj, na katera sklad še čaka odgovorov". To pomeni, da jim bodo dali denar, če bo vsebina revije sprejemljiva za slovenske komuniste. Če ne bo, mesečnega prispevka ne bo. Tega seveda na seji niso rekli, le Lojze Skok, ki je predsednik komisije za družboslovne revije, je dejal, da položaj pri reviji ni jasen. Pri PROBLEMIH sodeluje nekako pet skupin, ki pa so se pričele cepiti. Skupina družboslovcev bi rada v sklopu revije izdala dve ali tri številke posvečene družboslovju, ki bi bile financirane iz sredstev, katere je sklad namenil posebno za to dejavnost. To pa ne ugaja uredništvu PROSTORA IN ČASA, ki bi verjetno v tem primeru izgubilo del svoje dotacije. Čeprav je mogoče razlog za mesečno dotacijo razčiščevanje pogledov med uredniškimi skupinami v PROBLEMIH, je bolj verjetno, da je sklad prešel na mesečno akontacijo, da bi na ta način pokazal, kdo je gospodar.

HIRANJE KNJIŽNIC

Društvo bibliotekarjev Slovenije je naslovilo odprto pismo slovenski javnosti o zaskrbljujočem stanju ljudskega knjižničarstva doma. Prizadevanje društva, da bi devet let po sprejemu zakona o knjižnicah sistematsko uredili mrežo knjižnic v Sloveniji, niso rodila uspeha. Urejene knjižnice so Slovenci dobili samo v večjih občinskih središčih. Tudi število javnih ljudskih knjižnic nenehno pada. V zadnjih desetih letih se je njihovo število znižalo od 525 na 330, vendar skoraj polovica teh knjižnic ne deluje ali nima dotoka novih knjig. Večina ljudskih knjižnic je založena pretežno z leposlovno in zabavno literaturo, s čemer pa se ne morejo vključiti v kulturno izobraževalno delo in ne morejo postati sodobne kulturne in izobraževalne ustanove, kar naj bi bile.

ZLATI ČASI ŠTUDENTOV

Na sestanku konference Zveze komunistov visokošolskih zavodov v Mariboru so potožili o dveh akutnih problemih na mariborskih šolah - o dolgotrajnem študiju in o osipu študentov. V zadnjih šestih letih je bila povprečna doba študija od vpisa do diplome za redne študente tri leta in tri mesece, za izredne pa štiri leta in pet mesecev. Kaj naj bi bila normalna študijska doba pametni tiči niso poročali, a računam, da dve leti. Tudi osip je zelo velik, saj je v zadnjih sedmih letih povprečno le 46 odstotkov rodu, ki je bil vpisan v prvi letnik, izpolnilo pogoje in napredovalo v drugi letnik.

Študentsko naselje v Mariboru bo dobilo nov študentski stolpč s 130 dvoposteljnimi sobami, ki bo namenjen samo študentkam. Novi dom bo stal skoro sedem milijonov novih din in bo šest nadstropen. Na vsakem nadstropju bo sta dve čajni kuhinji.

BOSANSKI VINDIŠERJI

Na seji izvršnega odbora Soc. zveze Bosne in Hercegovine so ugotovili, da precej otrok, ki so jih starši iz te republike vzeli seboj na delo v tujino, tam ne obiskuje šol, ker pač ne znajo tujega jezika. Menijo da bi morali v tistih krajih, kjer je največ naših delavcev, organizirati zanje šolanje v materinščini. Iz Bosne in Hercegovine je v tujini zaposlenih več kot 130.000 delavcev, medtem ko jih je s Hrvaške skoraj četrt milijona. Morda ima kdo boljše spomin, toda jaz se ne spominjam, da bi Osvobodilna fronta v svojih proglaših za časa vojne obljubljala našim delavcem raj v kapitalistični Nemčiji. Morda bi nam Kardelj razložil, proti komu so se naši partizani prav za prav borili. Odnosno, še bolje: za kaj so se borili.

NOVI REKTOR V LJUBLJANI

Dosedanji prorektor profesor Mirjan Gruden, je postal novi rektor ljubljanske univerze, novi prorektor pa je prof. dr. Janez Milčinski. Predsednik univerzitetnega sveta je dr. inž. Milan Osredkar.

ŠPANSČINA ZA BODOČE EMIGRANTE?

Državna založba Slovenije je pred kratkim izdala špansko-slovenski slovar na 1005 straneh. Avtor je predstojnik romanske katedre na ljublj. univerzi prof. dr. Anton Grad, ki je že leta 1959 izdal učbenik španskega jezika. V uvodni besedi je avtor med drugim zapisal tudi sledeče: "Čas je že, da tudi Slovenci dobimo svoj prvi večji špansko-slovenski slovar, ne samo, da bi nam posredoval kulturno bogastvo evropske Španiješ temveč tudi zato, ker se špansčina, ta važni svetovni in najbolj razširjeni romanski jezik, govori na ogromnem ozemlju Srednje in z izjemo Brazilije vse Južne Amerike, ki ji je nedvomno namenjena velika bodočnost."

NAZAJ H KLASIČNI KULTURI

Na nedavnem sestanku klasičnih filologov, učiteljev in profesorjev latinščine v Sloveniji so omenili, da se latinščina poučuje na 27 šolah, med katerimi je pet srednje-medicinskih in dve osnovni šoli. Na osnovnih šolah in nekaterih gimnazijah je latinščina neobvezna. Največ tedenskih ur je na II. gimnaziji v Ljubljani, kjer je to šolsko leto pet oddelkov z nadaljevanjem pouka jezika iz osnovne šole, 10 oddelkov pa z začetnim poukom. Primanjkuje učbenikov.

Pisma uredniku

JUGOSLAVIJA V SVETU

Uredniku Klica Triglava.

Ko sem prebral pismo g. J. Roja (KT 373), sem se čudoma vprašal, kje je g. Roj živel vse od leta 1941 do danes. Kaj ni nikoli slišal, da so komunisti v Jugoslaviji začeli svojo revolucijo leta 1941. v prvi vrsti, da pomagajo Sovjetski zvezi, "materi komunizma", in da z njeno pomočjo prevzamejo oblast v Jugoslaviji? To so storili na izrecno zapoved tedanjega gospodarja J. Stalina, po njegovem pozivu preko moskovskega radia 3. julija 1941, da se morajo vsi komunisti v okupirani Evropi upreti. Jugoslovanskim komunistom je izdala tako povelje Kominterna nekaj dni prej. To ni imele nobene zveze z nekakim "specifičnim jugoslovanskim problemom". Kajti, če bi jo imelo, kako je potem mogel Kidrič govoriti jeseni 1941, da "ni važna Slovenija, ker ta lahko vstopi v sestav neke velike nemške komunistične republike po gotovi zmagi Sovjetske zveze"? O tem nas je obvestilo slovensko narodno vodstvo pred Božičem 1941 (tu g. Jukič misli na obvestilo, ki da ga je prejela londonska begunska jugoslovanska vlada iz domovine. Op. ur.) Ali ni g. Roj čul tudi od koga drugega, da so istočasno tudi drugi komunistični prvaki govorili, da niso važni niti Srbi niti Hrvati niti Slovenci, ampak da je važna samo zmaga in da bodo pač Kitajci poselili njihovo narodno področje, če bi v teku vojne vsi izginili. Jugoslovanski komunisti so prišli na oblast v prvi vrsti, zahvaljujoč igri glavnih velesil v toku minule vojne. Ogromna večina tako Srbov kot Hrvatov in Slovencev je bila tako proti njihovi revoluciji kot proti njihovemu prevzemu oblasti.

G. Roju priporočam, da še enkrat skrbno prebere moj Pregled I. Odkril bo, da jaz tam zagovarjam prav tisto, kar on sam želi, namreč, naj naši ljudje ne špekulirajo samo na to ali ono pomoč velesil ampak naj "obdelujejo lastno zemljo". Pri tem pa naj dobro pazijo, da jih neprijetno ne iznenadijo tako njihovi sosedi kot velesile, ki vedno nekaj kujejo in snujejo, če nam je to všeč ali ne.

ILIJA JUKIČ.

NARODNA SPRAVA

Uredniku Klica Triglava.

Na vprašanja g. Fabijančiča (KT 366) bi odgovoril, da naj se spomni na klasičen nauk iz rimske zgodovine: Vae Victis - po naše: Zmagovalcu niso potrebna pogajanja. Če to priznamo ali ne, slovenski narod živi na slovenski zemlji. Izven njenih meja so le razbiti deli naroda, ki jim manjka potrebne povezave z matičnim jedrom in so obsojeni na politično in narodnostno smrt. Govorjenje o idealih demokracije in svobode bo ostalo kup papirja, če ne bomo prej ali slej navezali stike s slovenskim ljudstvom doma. Uspeli bomo le, če se bomo povezali v stvarnem dialogu z naprednimi silami v Sloveniji, da bomo s svojimi idejami pomagali ljudstvu do večje svobode, če smatramo, da je ta okrnjena, in pa

V SPOMIN ANDREJU GLUŠIČU

(Zaključek članka z 10. strani)

tematik, izredno izobražen, zraven tega pa delaven; v Ameriki je vzgojil in izvežbal mnogo mlajših kadrov, vojno-geografskih strokovnjakov, ki bodo njegovo delo nadaljevali in tako, kot je on storil, pripomogli k varnosti Združenih držav - in svobodnega sveta - z vse boljšimi merjenji in izdelovanjem zemljevidov za vojaške in splošne potrebe. Bil je tako cenjen od dveh ameriških sodelavcev in predstojnikov, da so mu njegovo posebno pisarno na Topografskem poveljstvu opremili z vsemi modernimi zdravniškimi pripomočki, samo da bi mu olajšali delo in podaljšali življenje. Imel je tudi posebej izvežbano tajnico, da je šlo delo čim hitreje in bolje od rok. Njegovi predstojniki so prihajali tudi na njegov dom, kadar je bil Andrej bolan: po nasvete in po odločbe v topografskih vprašanjih. Sam sem bil priča temu.

V teku svoje službe v Inštitutu je napisal gotovo 8 če ne celo 10 knjig strokovnega značaja, od katerih je bil večji del zaupne narave.

Tudi v slovenskem kulturnem odn. javnem delu je bil vedno nared. V Monakovem je skupaj z dr. Kalanom in prof. Vinkom Lipovcem izdajal mesečnik SLOVENIJA. Veliko je pisal v KLICU TRIGLAVA in se često oglašal v AMERIŠKI DOMOVINI. Njegov "Božič v Dachau" je bil nekajkrat ponatisnjen.

O Andreju so pisali mnogi ljudje, taki ki so ga poznali in taki, ki so samo čuli o njem. Mnogi zdomski in izseljenski listi so prinesli nekrologe ob njegovi smrti.

Za Andrejem žalujejo njegova žena Marica in hčerka Andreja, poročena Bell, ki ima dva divna fantiča Babi-ja in Džordžija, ki sta v veselje vsej družini in tolažbo gospe Marici. Ona in hčerka Andreja sta prišli k pokojnemu Andreju šele leta 1954. Skoraj devet let si je Andrej prizadeval, da ju spravi preko luže, toda ker je bil skupaj s škofom dr. Rožmanom in dr. Mihom Krekom omenjen v brošuri "Amnestija", češ da ne sme nikoli več prestopiti praga domovine, je bilo zelo težko - tudi z vso ameriško pomočjo - izposlovati dovoljenje za njun izhod iz Jugoslavije.

Dragi Andrej, počivaj v miru, saj si ga bil po tolikih razrvanih časih tako potreben. Zdaj si ga našel v naročju večnega Boga. Vsi mi, Tvoji prijatelji - rojaki, ameriški prijatelji in vsi nekdanji Tvoji sodelavci in soborci pa Te bomo vedno ohranili v najlepšem spominu. In v imenu vseh teh izrekam gospe Marici, hčerki Andreji in njeni družini naše globoke izraze sočutja.

IVAN PREZELJ

do večje narodne neodvisnosti in gospodarskega izboljšanja. Računati moramo, da doma režim obstoja že 25 let. S privoljenjem g. Fabijančiča ali brez njega bo slovenski narod še nadalje obstojal brez politične emigracije, kar pa je težko trditi v obratni smeri - za emigracijo. O tem, kdo bi zastopal emigracijo ob kakšnih pogajanjih, naj se zmeni emigracija sama. Ni moja krivda, če je ta neenotna in smo brez legalnega predstavnštva. - Kar pa zadeva sporazum Tito-Šubašič, naj pristavim, da je medvojna doba že daleč za nami, in to je odločilnega pomena.

VINKO LEVSTIK

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

OBIŠČITE NAS - OBIŠČITE NAS - OBIŠČITE NAS

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	\$A 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00 (\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires, Argentina

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada